

Omdat het een eerste verslag betrof voor dit gebied leek het ons van belang de literatuur eens na te speuren op evt. al bekendgemaakte soorten. Hiervoor is uitgegaan van de "Novus catalogus araneorum" van VAN HELSDINGEN (1980). In de totaalijst zijn deze gegevens verwerkt. Zij blijken vrnl. afkomstig van drs. H. Sanders uit Roermond (gepubliceerd door CHRYSANTHUS in 1951, 1953, 1954 en 1958) en Prof. J.T. WIEBES (1959 en 1974). Enkele zijn afkomstig van VAN DER HAMMEN (1950) en VAN HELSDINGEN (1978). Wanneer enige onduidelijkheid m.b.t. het voorkomen van een soort op de Meynweg geconstateerd werd, werd de soort van een ? voor zijn naam voorzien in de totaalijst.

Uit de jaren 1979 t/m 1982 stammen enkele waarnemingen van de onderzoeker zelf. Het eigenlijke onderzoek startte in augustus 1983, dat beperkt bleef tot het reservaatgedeelte van de Meynweg. Gedurende augustus, september en oktober van dat jaar werden een 8-tal vangpotten vrij intensief onderzocht (de vangpotten bevatten geen conserveringsstoffen omdat er in het reservaat veel amfibieën en reptielen voorkomen). Hiernaast werden handvangsten, kloppen, slepen en zeven van plantenwortels als aanvullende technieken gehanteerd. Na nog een drietal eigen bezoeken in 1984 (januari en maart) werd het onderzoek afgesloten met een gezamenlijke verzamelexcursie van de leden van de S.W.L. Deze laatste excursie zorgde voor een aanvulling van maar liefst 40 soorten!

Nieuwe soorten voor de Limburgse fauna

Omdat de nadruk bij dit onderzoek ligt op inventarisatie is de indeling van de biotopen in de totaalijst vrij willekeurig. Het gaat er enkel om een idee te krijgen waar een soort aangetroffen werd. Nemen we het werk van VAN HELSDINGEN (1980) als uitgangspunt, dan werden de volgende soorten nog niet voor Limburg vermeld:

Haplodrassus silvestris (Blackwall), *Peponocranium ludicrum* (O.P. Cambridge), *Pardosa agricola* (Thorell), *Pirata latitans* (Blackwall).

Een aantal soorten, door VAN HELSDINGEN in 1980 nog niet genoemd, werden door VAN HELSDINGEN (1981), PEETERS (1983) en MEIJER (1985) voor het eerst voor Limburg gepubliceerd.

Met inbegrip van de literatuuropgaven staat het aantal spinnensoorten dat van de Meynweg bekend is op 122, afkomstig uit 20 families. Veel onderzoek zal nog verricht moeten worden wil het totaalbeeld van de spinnenfauna van dit gebied overeenkomen met de werkelijkheid.

Woord van dank

Een woord van dank is hier op zijn plaats voor het Staatsbosbeheer van Roermond, dat het hele onderzoek mogelijk maakte door het verlenen van vergunningen. Leden van de S.W.L. en dr. P.J.

van Helsdingen: dank voor het verifiëren van enkele waarnemingen.

Literatuur

- CHRYSANTHUS, P., 1951. Enkele goede spinnen-vangsten uit Zuid-Limburg. Natuurhistorisch Maandblad, 40: 77.
- CHRYSANTHUS, P., 1953. Spinnen uit Limburg II. Natuurhistorisch Maandblad, 42: 87 - 88.
- CHRYSANTHUS, P., 1954. Spinnen uit Limburg III. Natuurhistorisch Maandblad, 43: 39 - 40.
- CHRYSANTHUS, P., 1958. Spinnen uit Limburg VI (1954-1958). Natuurhistorisch Maandblad, 47: 143 - 144.
- HAMMEN, L. VAN DER, 1950. The arachnida of the artificial caves in Southern Limburg (Netherlands). Natuurhist. Maandbl., 39: 108 - 113.
- HELSDINGEN, P.J. VAN, 1976. Aandacht voor "De Peel" en haar spinnenfauna. Ent.-Ber., 36: 33 - 42.
- HELSDINGEN, P.J. VAN, 1978. De Nederlandse Clubionidae en hun verspreiding. Zoöl. Bijdr., 15: 1 - 42.
- HELSDINGEN, P.J. VAN, 1980. Novus catalogus araneorum hucusque in hollandia inventarum, Leiden.
- HELSDINGEN, P.J. VAN, 1981. Nieuwe spinnen uit het Peelgebied (Arachnida). Ent. Ber., 41: 33 - 39.
- MEIJER, A.W.F., 1985. Spinnen uit Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 74 (8): 135 - 137.
- PEETERS, J.H.G., 1983. Nieuwe spinnen voor de Nederlandse en Limburgse fauna. Natuurhist. Maandbl., 73: 180 - 181.
- WIEBES, J.T., 1959. The Lycosidae and Pisauridae (Araneae) of the Netherlands. Zoöl. Verh., 42: 1 - 78.
- WIEBES, J.T., en J. DEN HOLLANDER, 1974. Spinachtigen - Arachnoidea. II Nederlandse wolfspinnen (Lycosidae and Pisauridae). Wet. Meded. K.N.N.V., 41: 1 - 24.

Spinnenwerkgroep Limburg.

Secretaris: M.H.G. Vossen, Kerkstraat 78, Koningsbosch.

De Herpetologische Studiegroep

A.J.W. Lenders,
Groenstraat 106, Melick

De Herpetologische Studiegroep werd opgericht op 2 februari 1979. Aan de oprichtingsvergadering namen 13 personen deel, die kort daarna uit hun midden een stuurgroep formeerden. De eerste opdracht van de

stuurgroep bestond uit de werving van meer leden zodat er een brede basis zou ontstaan van waaruit acties ondernomen zouden kunnen worden. Het hoofddoel dat de groep zich indertijd gesteld heeft is de be-

scherming van de inheemse herpetofauna in de ruimste zin van het woord. Dankzij een nog steeds groeiend ledenaantal (thans ± 150) zijn er al enkele zeer positieve ontwikkelingen op gang gebracht.

Vanaf de oprichting wordt getracht met doelgerichte acties de bestaande biotopen voor amfibieën en reptielen te behouden. Dit houdt in dat er bij de ter visie legging wordt ingespeeld op overheidsplannen zoals streekplannen, recreatieplannen, bouwplannen, hinderwetaanvragen e.d. Zo wordt geprobeerd al in de planvorming het belang van de herpetofauna veilig te stellen. Op deze manier werd bereikt dat bepaalde hinderwetvergunningen voor intensieve veehouderijen geweigerd werden en dat de bouwvergunning voor een mestbassin niet werd verleend. Bij de uitvoering van enkele recreatieve objecten werd rekening gehouden met bestaande poelen.

Sinds de oprichting in 1982 hebben twee leden van de Herpetologische Studiegroep zitting in de Overleggroep Poelenbeheer. In deze groep zijn verder het Staatsbosbeheer, het Ministerie van Landbouw en Visserij (directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer), de Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten, de Stichting Het Limburgs Landschap, het Rijksinstituut voor Natuurbeheer en de Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen vertegenwoordigd. Dit collectief van instanties die zich bezighouden met natuurbescherming en natuurbeheer, probeert vooral langs ambtelijke weg hetzelfde doel te bereiken als de Herpetologische Studiegroep. In de praktijk is gebleken dat een dergelijke overleggroep over het algemeen snel en effectief bepaalde herpetologische belangen kan opnemen en doorspelen naar bestuurlijke instanties.

De Herpetologische Studiegroep besteedt daarnaast veel aandacht aan de voorlichting omtrent de biologie van reptielen en amfibieën. Met lezingen en excursies wordt getracht het grote publiek voor de Herpetofauna te interesseren. Daarbij wordt gewezen op het feit dat deze "vergeten" diergroep zeker speciale aandacht verdient in natuurbeschermingsverband, temeer daar een aantal soorten in Nederland met uitsterven bedreigd worden. Voor dit doel heeft de Herpetologische Studiegroep een subsidie van f 15.000,— gekregen van het Ministerie van Landbouw en Visserij. Met dit geld zijn enkele leden begonnen met

Inventarisatie-excursie van de Herpetologische Studiegroep in 1985 bij de Revenvennen (gemeente Arcen en Velden).

het maken van een voorlichtingsfilm over deze sterk bedreigde diergroepen. Door het eindproduct tevens op videoband vast te leggen hopen we met name scholen te bereiken waar een dergelijke film goed als aanvullende informatie in het lesprogramma kan worden opgenomen. Educatief komt zo de film ongetwijfeld het meest tot zijn recht.

Om goed te kunnen inspelen op planologische en andere bedreigingen is een goed verspreidingsbeeld van de diverse soorten uiteraard onontbeerlijk. De Herpetologische Studiegroep steekt dan ook veel energie in inventarisatiewerk. Is het aantal leden van de Herpetologische Studiegroep thans gegroeid tot ver over de honderd, het aantal inventarisatiemedewerkers is nog veel groter. Voor de jaarverslagen hebben tot nu toe ongeveer 250 mensen gegevens aangedragen. De jaarverslagen zelf zijn voor velen een stimulant. met het inventarisatiewerk door te gaan om zo te komen tot een zo volledig en gedetailleerd mogelijk overzicht van de verspreiding der soorten. Het inventarisatiewerk wordt op voortreffelijke wijze ondersteund door het Ministerie van Landbouw en Visserij, dat ieder jaar weer voor de benodigde ontheffingen zorgt. Reptielen en amfibieën zijn allen opgenomen in de Natuurbeschermingswet en mogen als zodanig niet gevangen of

verstoord worden. Hierdoor wordt een inventarisatie zonder ontheffing in veel gevallen bijzonder moeilijk uitvoerbaar.

De verspreidingsgegevens worden verzameld op gemakkelijk hanteerbare waarnemingskaarten, die daarna worden opgeslagen in een archief. Daarnaast is een computerbestand aangelegd, zodat de gegevens ten alle tijde snel opvraagbaar zijn.

Behalve aan verspreidingsoverzichten wordt in de jaarverslagen ieder jaar aandacht besteed aan één bepaald aspect van de herpetofauna. Tot nu toe zijn de uiterlijke kenmerken, de voortplanting, de embryonale ontwikkeling en de voortbeweging aan de orde geweest. De jaarverslagen bevatten tevens artikelen, handelend over onderzoek dat door de leden van de Herpetologische Studiegroep verricht wordt. Ook in het Natuurhistorisch Maandblad verschijnen regelmatig publicaties over de herpetofauna.

Met onderzoeks- en verspreidingsgegevens worden overheidsinstanties ondersteund. Zo heeft de Herpetologische Studiegroep gegevens voor de tracé-keuze van Rijksweg 73 aangedragen en steunt het nieuw op te stellen streekplan voor Zuid-Limburg voor een deel op verspreidingsgegevens van de Studiegroep.

De data worden ook gebruikt voor het opstellen van nieuwe actieplannen

door de Overleggroep Poelenbeheer teneinde bestaande biotopen te beschermen of nieuwe voortplantingsbiotopen te creëren.

Dit laatste vormt een zeer belangrijk aspect in het werk van de Herpetologische Studiegroep. Uit onderzoek is gebleken dat de teruggang van veel amfibieënsoorten te wijten is aan het verlies van geschikte voortplantingsplaatsen. Met name poelen die vroeger voor de landgebruiker een duidelijke functie hadden (bijvoorbeeld als drinkpoel voor het vee), zijn in de moderne agrarische bedrijfsvoering vaak lastig en worden dan ook op grote schaal gedempt. Met behulp van subsidies en in samenwerking met ver-

schillende diensten van het Ministerie van Landbouw en Visserij heeft de Herpetologische Studiegroep tot nu toe ongeveer 60 nieuwe poelen kunnen aanleggen. Bij de herintroductie van soorten wordt gestreefd naar een natuurlijke kolonisatie van de poelen. Het uitzetten van dieren wordt over het algemeen niet als zinvol ervaren en is zoals gebleken, in veel gevallen ook niet effectief. De eerste resultaten van dit project kunnen zeker als bijzonder succesvol bestempeld worden. Er zal echter nog veel graafwerk verricht moeten worden om soorten als Geelbuikvuurpad, Vroedmeesterpad en Boomkikker voor Nederland te behouden.

Aangesproken door het succes in Limburg heeft de Herpetologische Studiegroep zijn werkgebied verbreed. Anno 1985 bezit de Herpetologische Studiegroep afdelingen in Limburg, Noord-Brabant en Gelderland. Er is contact opgenomen met andere natuurbeschermingsorganisaties om te komen tot een nauwere samenwerking, hetgeen misschien kan resulteren in soortgelijke succesvolle activiteiten op herpetologisch gebied in andere delen van het land.

Herpetologische Studiegroep

Secretaris: H. van Buggenum
Kantstraat M10, St. Joost

Bomen als leidend en lijdend voorwerp

H. Janssen,
Parallelweg 1c, Maastricht

Eens waren bomen de meest verspreide plantaardige levensvorm op aarde. Dat duurde tot enkele tienduizenden jaren geleden de mens ten tonele verscheen, die steeds meer behoefte kreeg aan brand- en timmerhout. Bomen werden schaarser, vooral ook toen de mens zich blijvend op bepaalde plaatsen ging vestigen en behoefte kreeg aan steeds meer bouw- en landbouwgrond.

Ook vandaag de dag nog worden dagelijks ontelbare bomen en vele hectaren bos vernietigd om aan de vraag naar hout en (land-)bouwgrond te kunnen voldoen. Bomen zijn een lijdend voorwerp van onze maatschappij geworden. Zo zeer zelfs dat vele soorten het gevaar lopen uit te sterven.

We kunnen op heel verschillende manieren naar bomen kijken: de houtteler ziet bomen als de oogst van zijn investeringen, de fruitteler heeft alleen belangstelling voor het fruit en de moderne stadsmens ziet bomen wellicht als aardige aankleding van het stenen stadsbeeld. De Bomenstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg ziet bomen vooral als lijdend voorwerp van haar studie.

Een korte terugblik

De Bomenstudiegroep werd opgericht in oktober 1978. Het idee hiervoor ontstond tijdens een protestwandeling op het Plateau van Margraten tijdens een gesprek tussen de heren J. Curfs (de latere secretaris van de studiegroep)

en H. Gilissen, toenmalig hoofd van de afdeling natuureducatie van het Natuurhistorisch Museum Maastricht en tevens secretaris van het Natuurhistorisch Genootschap. Bij de oprichting van de Bomenstudiegroep - waarbij o.a. mevrouw Coolsma en de heer en mevrouw Hensels aanwezig waren - sprak de heer Vaessen, die in

het begin een leidende rol zou spelen, o.a. de volgende woorden:

'Wanneer men door onze provincie rijdt valt het op dat Limburg toch relatief arm is aan oude bomen, en voor zover ze niet in de loop der tijden geveld zijn, verkeren ze vaak in zeer slechte staat, waardoor de hoop op lange levensduur ijdel is. Vaak zijn zeer oude bomen, vooral op particuliere maar ook op gemeente-eigendommen zodanig aangetast en verkommerd, dat men ze nog slechts weinige jaren van leven geeft.'

Duidelijk onderstreepte de heer Vaessen dat ook in onze directe omgeving bomen maar al te vaak lijdende voorwerpen zijn. De Bomenstudiegroep besloot bomen tot leidend voorwerpen te maken door ze als onderwerp van studie te kiezen. Doelstelling van de Bomenstudiegroep is dan ook het wekken van belangstelling, het bevorderen van studie en het (laten) nemen van beschermende maatregelen, overal waar bomen in het geding zijn.